ÖTÜKEN

KÖR BAYKUŞ

Sadık Hidayet

Farsça Aslından Tercüme Eden
Serdar Gündoğdu

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1533
EDEBÎ ESERLER: 795

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN:978-605-155-944-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün adı: *Bûf-i Kûr*

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Tashih: Zeynep Arpacı

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Baskı ve Cilt: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Sadık Hidayet, İranlı yazar, entelektüel ve tercüman olan Sadık Hidayet 17 Şubat 1903 tarihinde Tahran'da doğmuştur. Altı çocuklu bir ailenin beşinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Kendisinden büyük iki erkek ve iki kız kardeşi bulunan Sadık Hidayet'in, kendisinden küçük bir kız kardeşi de vardır. Muhammed Ali Cemalzade, Bozorg Alevî ve Sadık Çubek ile beraber modern İran edebiyatının kurucularından sayılmaktadır.

İran edebiyatında modern öykü yazarlarının öncülerinden sayılan Sadık Hidayet'in yazdığı *Kör Baykuş,* modern İran edebiyatının başyapıtlarından sayılmaktadır. Kendisi İran'ın en önemli yazarlarından olmasına rağmen Jean Paul Sartre, Franz Kafka ve Anton Çehov gibi önemli yazarların kitaplarını da Farsçaya tercüme etmiştir. Hidayet'in yazıları, yaşamı ve intiharı üzerine yazılmış yazılar ve eserler, bugün bile İran entelektüel yapısı üzerindeki derin etkisini hâlâ devam ettirmektedir. Kendisinden sonra gelen Gulam Hüseyin Saadî, Hoşenk Golşirinî, Behram Bizayî'den Rıza Kasımî ve Abbas Maarufî'ye kadar birçok İranlı düşünür, Sadık Hidayet'ten etkilenmiştir.

Hidayet, lise eğitimini Tahran'da bulunan Fransız St. Louis Lisesinde tamamlamış ve dünya edebiyatıyla ilk tanışması bu okulda olmuştur. İlk yazılarını da bu okulda yayımlanan haftalık gazetede neşretmeye başlamıştır. Buradan mezun olduktan sonra, 1925 yılında, eğitimine devam etmek için Belçika'ya gitse de buradaki eğitimden memnun kalmadığı için bir süre sonra Paris'e taşınmıştır

Paris'te yaşadığı süre boyunca, eğitim hayatından uzaklaşarak Fransız edebiyatıyla ilgilenmeye başlayan Hidayet, duygusal problemleri sebebiyle 1926 yılında Marne Nehri üzerinde bulunan köprüde intihar girişiminde bulunsa da orada bulunanlar tarafından kurtarılmıştır.

Daha sonra İran'a geri dönen Hidayet, burada Ulusal Banka'da bir süre muhasebecilik yapmış fakat yine istediğini bulamayarak, 1936 yılında Hindistan'a gitmiştir. Burada Sanskritçe öğrenerek bu dilden Farsçaya tercümeler yapmıştır.

Hindistan macerasından sonra yeniden İran'a dönen Sadık Hidayet, 1950 yılında Paris'e yerleşir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanılan toplumsal bunalımlar ve kız kardeşinin kocası olan dönemin İran Başbakanı Hac Ali Razmara'nın 1949 yılında suikast sonucu öldürülmesi, onu derinden etkilemişti.

Hidayet, Paris'e yerleştikten bir yıl sonra, 1951 yılında, burada intihar etmiştir. Yakın arkadaşı Bozorg Alevî, Sadık Hidayet'in intiharını *"Paris'te günlerce hava gazlı bir apartman aradı ve aradığını Championnet Caddesi'nde buldu. 9 Nisan 1951 günü dairesine kapandı ve bütün delikleri kapattıktan sonra gaz musluğunu açtı. Ertesi gün ziyaretine gelen bir dostu onu, mutfakta yerde yatar hâlde buldu. Tertemiz giyinmiş ve tıraş olmuştu. Yakılmış müsveddelerinin kalıntıları yanı başında, yerde duruyordu,"* şeklinde anlatmıştır.

Sadık Hidayet, Paris'teki meşhur Père-Lachaise Mezarlığı'nda medfundur.

Eserleri

Öykü

Diri Gömülen (Zindeh be-gur) 1930
Moğol Gölgesi (Sayeh-ye Moghol) 1931
Üç Damla Kan (Seh qatreh khun) 1932
Alacakaranlık (Sayeh Rushan), *Aleviye Hanım* (*Alaviyeh Khanum*),
Bay Hav Hav (*Vagh Vagh Sahab*) 1933
Kör Baykuş (*Bûf-i Kûr*) 1937
Aylak Köpek (*Sag-e Velgard*) 1942
Hacı Ağa (*Haji Aqa*) 1945
İslam Kervanı (*Karevane Eslam*)

Oyun

Sâsân'ın Kızı Pervin (*Parvin dokhtar-e Sasan*) 1930
Mâzyâr (*Maziyar*) 1933

Seyahatname
İsfahan: Cihan'ın Yarısı (*Esfahan nesf-e Cahan*) 1931
Islak Yol Üzerinde (*Ru-ye Cadeh-ye Namnak*, yayımlanmamış) 1935

İnceleme-Araştırma

Hayyam'ın Teraneleri (*Taranehha-ye Khayyam*) 1923
İnsan ve Hayvan (*Ensan ve Hayvan*) 1924
Ölüm (*Mord*) 1927
Vejetaryenliğin Yararları (*Favayed-e Giyahkhari*) 1957
Kafka'nın Mesajı (*Peyam-ı Kafka*) 1948

Serdar Gündoğdu, 1986 yılında, Iğdır'ın Aralık ilçesinde doğdu. İlkokulu, Melekli Kasabası Atatürk İlkokulunda, ortaokulu Melekli 100. Yıl Ortaokulunda ve liseyi Iğdır Lisesinde okudu. 2005 yılında girdiği Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden, 2009 yılında mezun oldu. 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tezsiz yüksek lisansını tamamladı. 2013 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırladığı *Ebu Dülef'in İran Seyahatnamesinin Tercümesi* isimli tezi ile yüksek lisansını tamamladı.

YARALAR vardır hayatta, ruhu yalnızlıkta cüzzam gibi yavaş yavaş yer, kemirir. Bu dertler kimseye anlatılmaz çünkü genellikle insanlar bu dertlere inanmaz, tesadüflerin bir parçası olarak görür, nadir ve acayip olaylar olarak kabul ederler. Eğer biri çıkar da bunları söyler ya da yazarsa, insanlar yaygın inançları ve kendi akıllarına nazaran alaycı ve şüpheci gülüşlerle değerlendirirler. Çünkü bu dertlerin çaresi de ilacı da bulunamamıştır. Bunun tek ilacı şarap, afyon ve uyuşturucu maddeler aracılığıyla sağlanan sahte uykuyla uyumaktır. Fakat ne yazık ki bu tür ilaçların etkileri geçicidir; acıyı kesecekleri yerde, çok geçmeden şiddetlendirirler.

Acaba bir gün doğaüstü olayların, uyku ile uyanıklık arasındaki, berzahta görülen gölgesinin ruha yansımasının sırrını biri anlayacak mı?

Ben başımdan geçen bu olaylardan sadece bir tanesini anlatacağım. Bu olay beni öyle sarstı ki asla unutamam. Yaşadığım sürece ezelden ebede, insan kavrayışının ötesindeki yere kadar, hayatımı zehirleyecek. "Zehirleyecek" yazdım ya! Onun izini hep kendimde taşıdım ve taşıyacağımı söylemek istiyorum.

Hatırladıklarımı ve olayla bağlantılı düşüncelerimi yazmaya çalışacağım. Yazmalıyım, belki genel bir yargıya varırım. Hayır! Sadece emin olabilirim veya kendime inanabilirim. Çünkü başkalarının inanıp inanmamış olmasının benim için önemi yok. Yalnızca tek korkum, yarın kendimi tanıyamadan ölmek... Çünkü hayat tecrübelerim, benimle diğerleri arasında korkunç bir uçurum olduğunu gösterdi. Anladım ki, müm-

kün oldukça susmalı ve fikirlerimi kendime saklamalıyım. Eğer şimdi yazmaya karar verdimse, kendimi sadece gölgeme tanıtmalıyım. Duvardaki eğik gölge, yazdığım her şeyi iştahla yutuyor gibi. Bu yüzden deneyeceğim. Bakalım birbirimizi daha iyi tanıyabilecek miyiz? Çünkü diğer insanlarla ilişkimi kestiğimden beri, kendimi daha iyi tanımak istiyorum.

Saçma fikirler! Olsun ama bana her türlü gerçeklikten daha çok azap veriyor. Acaba bana benzeyen, görünüşte benim gibi ihtiyaç ve arzuları olan bu insanlar, beni aldatmak için mi var? Acaba bunlar beni alaya almak ve aldatmak için yaratılmış bir avuç gölgeden mi ibaret? Acaba hissettiklerim, gördüklerim ve ölçüp biçtiklerim, baştan başa birer kuruntu değil mi? Gerçek bunlardan çok mu farklı?

Sadece, lambaların karşısında duvara yansıyan gölgem için yazıyorum. Kendimi tanıtmalıyım.

* * *

Fakirlik ve miskinlik dolu şu sefil dünyada, hayatımda ilk kez bir güneş ışığı parladı sandım. Ama maalesef, güneş ışığı değildi. Belki sadece bir kadın veya melek suretinde bana görünen, geçici bir ışık veya kayan bir yıldızdı. O aydınlıkta bir an, sadece bir saniye hayatımın tüm bedbahtlığını gördüm ve büyüklüğünü fark ettim. Ve sonra karanlığın girdabında kaybolması gereken bu ışık, yeniden kayboldu. Hayır! Bu geçici ışığı kendime saklamalıydım.

Onu kaybedeli üç ay mıydı? Hayır, iki ay dört gündü ama onun büyülü gözlerinin hatırası ve gözlerindeki ölümcül kıvılcım hep hayatımdaydı. Hayatım ona bu kadar bağlıyken nasıl unutabilirim ki?

Hayır, onun ismini asla anmayacağım. Çünkü o sisli, zayıf ve hayalî endamıyla, arkasında acılı hayatımın yavaş yavaş

yanıp eridiği şaşkın, parlak iki iri gözüyle bu sefil ve vahşi dünyaya ait olamaz. Hayır, onun adını dünyevi şeylerle kirletmemeli.

Onu gördükten sonra diğer benliğimi insanların, ahmakların ve mutluların arasından tamamen çektim ve unutmak için şarap ve afyona sığındım. Hayatımın tamamı dört duvar arasında geçiyordu ve hâlâ da öyle. Zaten bütün hayatım dört duvar arasında geçmişti.

Gün boyunca tek uğraşım, kalemliklere resim yapmaktı. Tüm vaktim kalemliklere resim yapmak, şarap ve afyon kullanmakla geçiyordu. Kalemliklere resim yapmak gibi gülünç bir işi, sersemleşmek ve zaman öldürmek için tercih etmiştim.

İyi ki evim şehrin dışında, insanların yaşamının kargaşasından uzak, sessiz ve sakin bir yerdeydi. Etrafından tamamen kopuk ve harabeydi. Sadece hendeğin öte tarafında, birbirine bitişik kerpiç evler görülüyordu ve şehir oradan başlıyordu. Dakyanus'tan[1] kalma bu evi, hangi deli ya da zevksizin yaptığını bilmiyorum. Gözümü kapattığımda girdisi çıktısı gözümde canlanmakla kalmıyor, onların yükünü omuzlarımda hissediyordum. Öyle bir ev ki sadece eski kalemliklerin üstüne resmedilebilir.

Hakkımda şüpheye düşülmediğini görmek için bunların tamamını yazmalı, bütün bunları duvara yansıyan gölgeme açıklamalıyım. Evet, önceleri bana sadece bir mutluluk ve gönül hoşluğu kalmıştı. Odamın dört duvarı arasında kalemliklere resim çiziyor ve bu gülünç uğraşıyla zaman geçiriyordum. Ama o iki gözü ve onu gördükten sonra her hareket ve kıpırtının anlamı, kavramı ve değeri gözümden düştü. Ama garip ve

[1] Dakyanus: Ashab-ı Kehf zamanında yaşadığına inanılan imparatordur. Dakyanus çağı terimi, halk inanışına göre tarihin en eski devirlerinden birini betimler. bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul 2008, s. 230; Anadolu'da kullanılan Nuh Nebi'den kalma sözüyle aynı manaya gelmektedir.

inanılmaz bir şey var. Nedendir bilmem, ta başından beri bütün resimlerimde aynı tür ve aynı şekil var! Sürekli bir servi ağacı çiziyordum. Altında kamburu çıkmış ihtiyar bir adam, Hint dervişleri gibi abasına sarılmış, başında şal ve bağdaş kurarak oturuyordu. Sol elinin işaret parmağını şaşırmış bir ifadeyle dudağına götürmüştü. Karşısında siyah, uzun elbiseli bir kız eğilmiş ona nilüfer çiçeği sunuyordu -çünkü aralarında bir su arkı kadar mesafe vardı- acaba ben bu sahneyi daha önce görmüş müydüm? Yoksa uykuda mı ilham olmuştu? Bilmiyorum, ama bildiğim bir şey var; ne çizersem hepsinde aynı sahne ve aynı konu vardı. Elim, irademin dışında çiziyordu bu resmi. Daha garibi bu resme müşteri de çıkıyordu. Hatta bu deri kalemliklerden Hindistan'a, amcama yolluyordum; o da satıp parasını bana yolluyordu.

Bu sahne aynı anda gözüme hem yakın hem uzak görünüyordu. Tam hatırlamıyorum -şimdi aklıma bir şey geldi.- "Hatıralarımı yazmalıyım," dedim ama bu çok sonra gerçekleşti, konuyla ilgisi yok. Bu olaydan sonra resim yapmayı tamamen bıraktım. İki ay önce. Hayır! İki ay dört gün oluyor. Nevruz'un on üçüydü. Bütün halk, şehrin dışına akın etmişti. Ben sakin kafayla resim yapmak için odamın penceresini kapatmıştım. Gün batımına yakın resim yaparken, aniden kapı açıldı ve amcam içeri girdi. Yani amcam olduğunu kendisi söyledi. Ben, onu hiç görmemiştim çünkü gençliğinde uzak seferlere gitmişti. Sanırım gemi kaptanıydı, benimle ticaret yapmak istediğini düşündüm çünkü ticaret yaptığını duymuştum.

Neyse, amcam kamburu çıkmış, yüzünü Hint şalıyla kapatmış bir ihtiyardı. Sarı abası sırtında paramparça olmuş ve başını şalıyla sarmıştı. Açık olan yakasından kıllı göğsü görünüyordu. Şalın altından dışarı çıkan köse sakalı, tek tek sayılabilirdi. İltihaplı, kızarık göz kapakları ve yarılmış dudağı vardı. Benimle uzak ve gülünç bir benzerliği vardı. Kötü bir aynaya

yansıyan görüntüm gibiydi. Ben, babamın görüntüsünü hep böyle hayal etmişimdir. İçeri girer girmez gitti, odamın bir köşesine bağdaş kurdu. Onu ağırlamak için bir şeyler hazırlamayı düşündüm. Lambayı yaktım ve yandaki karanlık odaya gittim. Her yeri yokladım ona bir şeyler hazırlayabilmek için, fakat evde bir şey kalmadığını da biliyordum. Ne afyonum ne şarabım… Ansızın bir yerden ilham gelmiş gibi bakışlarım, rafın üzerine takılı kaldı. Orada, bana miras kalan ve doğum günüm münasebetiyle hazırlanmış, küçük bir şişede eski bir şarap duruyordu. Hiçbir zaman içmeye yeltenmemiştim. Aslında böyle bir şeyin evde olduğunu unutmuştum. Rafa uzanmak için orada bulunan tabureyi ayağımın altına çektim ama tam şarap şişesini alacakken gözüm ansızın raftaki havalandırma deliğinden dışarı takıldı. Odamın arkasındaki arsada, servi ağacının altında kamburu çıkmış bir ihtiyar oturuyordu. Genç bir kız, hayır! Gökten inmiş bir melek, ihtiyarın karşısında eğilmiş, sağ eliyle ona mor bir nilüfer çiçeği sunuyordu. Bu sırada ihtiyar adam, sol elinin işaret parmağının tırnağını yiyordu.

Kız tam kaşımdaydı ama hiç etrafıyla ilgilenmiyordu. Öylesine bakıyordu. Dudaklarında dehşete düşmüş, irade dışı kuru bir tebessümü vardı. Sanki orda olmayan birini düşünüyordu. Onun ürkütücü, büyülü gözleri, insana acı bir serzenişte bulunuyor gibi bakan, ızdıraplı, şaşkın, tehditkâr ve vaatkâr gözlerini gördüm ya hayat ışığım berrak, anlam dolu, karışık çukurlara, onun en diplerine doğru çekildi. Bu büyüleyici ayna bütün varlığımı, insan aklının alamayacağı şekilde kendine çekiyordu. Doğaüstü ve mest edici bir ışığa sahip olan çekik Türkmen gözleri, beni hem korkutuyor hem de cezbediyordu. Gözleri, kimsenin görmediği doğaüstü ve korkunç bir manzara görmüş gibiydi. Çıkık elmacık kemikleri, yüksek alnı, bitişik kaşları ve yarı açık dolgun dudaklar… Öyle du-

daklardı ki, ateşli ve uzun bir öpüşmeden yeni ayrılmış ama doymamış gibiydiler. Dağınık saçları, ay gibi görünen yüzünü sarmış ve bir tutam saçı şakaklarına yapışmıştı. Uzuvlarındaki güzellik, hareketlerindeki özensizlikler, zayıf ve geçiciliğini anlatıyordu. Bu düzgün hareketler, Hint mabetlerinde dans eden bir kızda olabilirdi.

Solgun hâli ve hüzünlü sevinci… Bütün bunlar, onun sıradan insanlar gibi olmadığını gösteriyordu. Güzelliği de sıradan değildi. Afyon çektikten sonra gördüğüm rüyalar gibiydi sanki. Adamotunun aşk hararetini uyandırdı bende. Omuzlardan, kollardan, memelerden, sineden, kalçadan, ayak uçlarına inen o nazik endamı sanki eşinin kucağından çekilmiş gibiydi. Adamotunun eşinden koparılmış dişisiydi sanki! Giydiği kırışık siyah elbise tam ona göreydi, iyice tenine yapışmıştı.

Ona baktığımda, sanki ihtiyar adamla arasındaki arktan atlamak istiyordu fakat yapmadı. O anda yaşlı adam gülmeye başladı. İnsanın tüylerini diken diken eden, pis ve kuru bir gülüş! Öyle ki, yüz ifadesinde bir değişiklik olmadan karışık ve alaycı bir gülüştü bu. Sanki ta içerdeki boşluklardan dışarı yansıyordu.

Elimde şarap şişesiyle korkarak tabureden aşağı atladım. Neden titrediğimi bilmiyorum. Korkulu ve keyifli bir titremeydi. Tatlı ama kâbus dolu bir uykudan sıçramış gibiydim. Şarap şişesini yere bırakarak başımı iki elimin arasına aldım. Kaç dakika, kaç saat sürdü bilmiyorum. Kendime gelince şarap şişesini alıp, odaya geçtim. Amcam gitmişti ve odanın kapısını, ölü ağzı gibi açık bırakmıştı. Oysa ihtiyar adamın kuru gülüşü hâlâ kulaklarımdaydı.

Hava kararıyordu. Lamba tütüyor ama keyifli ve korkunç titremenin izleri hâlâ devam ediyordu. Hayatım, bu andan itibaren değişti. Bir bakış yeterliydi. Bunun için o göksel melek, o hayalî kız, insan aklının almayacağı şekilde etkiliyordu beni.

O esnada kendimden geçmişim. Sanki onun ismini daha önceden biliyordum. Gözlerindeki kıvılcımı, rengi, kokusu, hareketleri bana tanıdık geliyordu. Ruhum önceki hayatımda, misal âleminde onunla komşuymuş, aynı öz ve maddeden yaratılmış, şimdi ise birleşmeleri gerekiyor gibiydi. Bu hayatta da ona yakın olmalıyım. Asla ona dokunmak istemiyordum. Sadece bedenimizden çıkan ışınların birbirine karışması yeterliydi. Bu korkunç olay ilk bakışta bana tanıdık geldi. Birbirini önceden gören, aralarında gizli bir bağ oluşan iki âşık, her zaman bu duyguyu hissetmez miydi?

Bu sefil dünyada ya onun aşkını istiyordum ya da hiç kimsenin! Acaba başka birinin beni etkilemesi mümkün müydü? Fakat ihtiyar adamın pis, kuru ve o uğursuz gülüşü aramızdaki bağı kopardı.

Bütün gece bunu düşündüm. Kaç kez duvardaki pencereden dışarı bakmayı düşündüm fakat ihtiyar adamın gülüşünün sesinden korktum. Ertesi gün de aynı düşüncedeydim. Onu görmekten tamamen vazgeçebilir miydim? Sonraki gün, bir tür korku ve titremeyle şarap şişesini yerine koymaya karar verdim. Fakat iç odanın perdesini aralayıp baktığımda, siyah karanlık duvar, tıpkı hayatımı baştan başa kaplayan karanlık gibi tam karşımdaydı. Aslında ne menfez ne de pencere dışarıyı görüyordu. Dört köşeli pencere tamamen kapanmış ve duvarla bir olmuştu. Sanki öyle bir pencere hiç olmamış gibi. Tabureyi önüme çektim ve üzerine çıkarak çılgınlar gibi duvarı yumrukladım, kulak kabarttım ve ışık tutarak baktım ancak duvardaki pencereden eser yoktu. Darbelerim kalın duvara işlemiyordu. Duvar tek parça kurşun kesilmişti.

Tamamen vazgeçebilir miydim? Ama elimde değildi. Bundan sonra azapta olan ruh gibi ne kadar bekledim, ne kadar nöbet tuttum, ne kadar aradımsa faydası olmadı. Evimin etrafını alt üst ettim. Bir gün değil, iki gün değil tam iki ay dört

gün boyunca, canilerin cinayet mahalline dönüşleri gibi, her gün gurup vakti başı koparılmış kuş gibi evimin etrafında dönüp duruyordum. Öyle ki evin etrafındaki tüm taş ve kum tanelerini tanıyordum. Ama ne servi ağacından ne su arkından ne de orada gördüğüm kişilerden bir iz vardı. Öyle ki geceleri mehtap ışığında yere diz çöktüm; ağaçlardan, taşlardan, şayet bizi görmüşse aydan yalvar yakar yardım istedim, bütün yaratılmışları yardıma çağırdım. Ama yine de ondan en ufak iz bulamadım. Aslında, bütün bu işlerin beyhude olduğunu anladım. Zira onun, dünyadaki hiçbir şeyle bağı olamazdı. Örneğin; saçlarını yıkadığı su, eşsiz ve kimsenin bilmediği bir pınardan veya sihirli bir mağaradan olmalıydı. Elbisesi sıradan bir ipek veya pamuktan dokunmamış ve insan eliyle dikilmemişti. O, seçkin bir varlıktı. Çiçeklerin, bilindik nilüfer çiçeği olmadığını anladım. Bildiğimiz suyla yüzünü yıkasa yüzünün solacağına, zarif, uzun parmaklarıyla alelade bir nilüfer çiçeği koparacak olsa parmaklarının bir gül yaprağı gibi sararacağına inandım. Bunların tümünü anladım.

Bu kız, hayır bu melek, benim için anlatılmaz bir şaşkınlık ve ilham kaynağıydı. Vücudu narin ve el sürülmezdi. Bende tapınma duygusu uyandırdı. Eminim ki yabancı, sıradan birinin bakışı onu sarartıp soldurdu. Onu kaybettiğimde, önümüze kurşun ağırlığında, penceresiz, nemli bir taş duvar çekildiği zaman, hayatımın sonuna kadar beyhude ve yitik olduğumu hissettim. Onu görmekten aldığım teselli ve derin haz, tek taraflıydı ve benim için cevabı yoktu. Zira o, beni görmemişti ama benim bu gözlere ihtiyacım vardı. Fakat onun bir bakışı benim tüm felsefi müşkülatlarımı ve ilahi muammalarımı çözmek için yeterliydi. Onun bir bakışıyla, benim için gizli ve sır diye bir şey kalmayacaktı.

O andan sonra afyon ve şarabın dozunu arttırdım ama ne yazık ki, umutsuzluk ilaçları fikirlerimi felç edip uyuşturacağı

yerde, bana her şeyi unutturacağı yerde gün be gün, her saat, her dakika onun endamını, yüzünü, gözümün önünde daha çok canlandırdı. Nasıl unutabilirim? Gözüm açık veya kapalı, uykuda veya uyanıkken hep o karşımdaydı. Sandık odasındaki pencere aralığından, insanların düşünce ve fikirlerini örten gece gibi dışarıya açılan dört köşeli delikten, sürekli gözüme görünüyordu. Huzur bana haram olmuştu. Nasıl huzurlu olabilirdim ki?

Her gün, gün batımına doğru dolaşmayı adet edinmiştim. Israrla su arkını, servi ağacını ve nilüfer çiçeğini bulmayı neden istediğimi bilmiyordum. Afyona nasıl alıştıysam, dolaşmaya da öyle alıştım. Sanki bir güç beni bu işe zorluyordu. Yol boyu onu ilk gördüğüm anı düşünüyordum. Sîzdehbeder[2] günü onu gördüğüm yeri bulmak istiyorum. Orayı bulabilsem, o servi ağacının altına oturabilsem, hiç şüphesiz hayatım huzura kavuşacak. Ama ne yazık ki, çer çöpten, kızgın kumdan, atın çene kemiğinden ve çöpleri koklayan köpekten başka bir şey yoktu. Acaba onunla gerçekten karşılaşmış mıydım? Asla! Onu sadece bir delikten, odamın bedbaht penceresinden gizli ve kaçamak bir bakışla gördüm. Çöpleri koklayıp, karıştıran aç bir köpek gibi. Uzaktan çöp sepeti getirdiklerinde kaçıp gizlenen, sonra geri dönüp yeni çöpler arasında leziz kırıntılar arayan köpek gibi. Ben bu durumdaydım ama o pencere kapanmıştı. O, benim için çöplüğe atılmış, taptaze bir demet çiçekti.

Her akşamki gibi son akşam da dolaşmaya çıktığımda hava kapalı ve yağmurluydu. Her yanı yoğun sis kaplamıştı. Renklerin çarpıcılığı ve eşyadaki hataların hayâsızlığını kaybettiği

---

[2] Sîzdehbeder: Nevruz törenlerinin son bölümü olan 13. gün törenidir. İran'da eskiden Nevruz kutlamaları on iki ayı hatırlatması için on iki gün kutlanır ve 13. gün insanlar doğanın güzelliklerini seyre çıkarlardı. 13. gün aynı zamanda maddi âlemin sona erdiğinin de habercisiydi. bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 634, Kabalcı Yay., İstanbul 2008.

yağmurlu havada, bir tür özgürlük ve rahatlık hissediyordum. Yağmur karanlık düşüncelerimi yıkıyor gibiydi. O gece, olmayacak şey oldu! Ben bilinçsizce dolaşıyordum. O yalnızlık saatlerinde, uzunluğunu kestiremediğim dakikalarda, her zamankinden daha şiddetli bir şekilde onun ürkütücü ve belirsiz sureti duman ve bulutların arkasında belirmiş gibiydi. Kalemliklerin üzerindeki resimlere benzeyen hareketsiz ve keyifsiz yüzü gözümde canlandı.

Geri döndüğümde gece bayağı ilerlemişti sanırım. Sis yoğunlaşmıştı. Öyle ki, önümü doğru dürüst göremiyordum ama alışkanlık ve bende oluşan her zamankinden farklı bir hisle evimin önüne vardığımda siyah giyimli, kapının eşiğine oturmuş bir kadın silüeti gördüm.

Anahtar deliğini bulmak için kibrit yaktım, neden bilmiyorum ama gözlerim siyah giyimli silüete doğru kaydı. Bir çift çekik göz, zayıf, ay gibi parlak yüzündeki iki iri gözü, bakmadığı hâlde insanın yüzüne odaklanan gözleri tanıdım.

Onu daha önce görmemiş olsam yine tanırdım. Hayır! Yanılmamıştım. Bu, siyahlara bürünmüş silüet oydu. Rüya görürken rüya gördüğünü bilen, uyanmak isteyip de uyanamayan biri gibi şaşkınlıkla olduğum yerde donakaldım. Kibrit sonuna kadar yanıp, parmaklarımı yakınca, aniden kendime geldim. Anahtarı çevirdim, kapı açılınca kenara çekildim. Yolu bilen biri gibi eşikten kalktı, karanlık koridordan geçti, odamın kapısını açtı. Bende onun arkasından odama girdim. Telaşla ışığı yaktım. Bir de baktım ki gidip benim yatağıma uzanmıştı ve yüzü gölgede kalmıştı. Beni görüp görmediğini, sesimi duyup duymadığını bilmiyordum. Görünüşte ne korku hâli vardı ne de direnme isteği. İradesi dışında gelmiş gibiydi.

Acaba hasta mıydı? Yolunu mu kaybetmişti? Tıpkı bir uyurgezer gibi iradesi dışında gelmişti. O an yaşadığım hâlleri kimse tasavvur edemezdi. Zevk verici ama anlatılmaz bir acı

hissettim. Hayır! Yanılmamıştım. Bu aynı kadın, aynı kızdı. Şaşırmadan, tek kelime konuşmadan, odama girmişti. Hep, ilk karşılaşmamızın böyle olacağını tasavvur etmiştim. Bu durum benim için sonsuz, derin bir uykuya eş değerdi. Çünkü böyle bir rüyayı görmek için derin bir uykuya dalmak gerekirdi. Bu sessizlik benim için sonsuz bir yaşam hükmündeydi. Çünkü ezel ve ebed hâlinde konuşulmazdı.

Benim için o bir kadındı ama aynı zamanda onda insanüstü bir şey vardı. Yüzü, diğer insanların yüzünü sersemletici bir şekilde bana unutturuyordu. Onu seyrederken beni bir titreme aldı ve aynı anda dizlerimin bağı çözüldü.

O anda acı dolu hayat serüvenimin tamamını onun iri ve sonsuz gözlerinde gördüm. O nemli ve parlak gözler, gözyaşına düşmüş siyah elmas gibiydi. Aradığım sonsuz geceyi ve yoğun karanlığı onun gözlerinde, onun siyah gözlerinde buldum. Onun korkutucu ve büyüleyici karanlığına daldım. Sanki bedenimin derinliklerinden bir kuvvet dışarıya çekiyor, ayağımın altındaki yer sarsılıyordu. Yere düşsem, anlatılmaz bir keyif yaşayacaktım.

Kalbim durdu, nefesimi tuttum. Nefes almaktan, onun duman ya da bulut gibi gözden kaybolmasından korktum. Onun suskunluğu mucize demekti. Aramızda cam bir duvar çekilmiş gibiydi. O andan itibaren sonsuza kadar boğulacaktım. Onun yorgun gözleri, hiç kimsenin göremeyeceği, olağanüstü bir şeyi görmüş gibi, ölümü görmüş gibi yavaşça kapandı, göz kapakları birleşti. Ben boğulurcasına çırpınarak can havliyle suyun üstüne çıkmış biri gibiydim. Ateşin şiddetinden titredim ve gömleğimin yeniyle anlımdaki teri sildim.

Yüzünde aynı sakin ve hareketsiz hâl vardı fakat biraz daha zayıflamış ve çökmüş bir vaziyetteydi. Öylece uzanmış, sol işaret parmağının tırnağını çiğniyordu. Yüzü ay gibiydi, vücu-

duna iyice yapışan ince siyah elbise bacaklarını, kollarını, göğsünü, her tarafını ve tüm vücut hatlarını ortaya çıkarıyordu.

Onu daha iyi görebilmek için eğildim çünkü gözleri kapalıydı. Ancak ben yüzüne baktıkça tamamen uzaklaşıyor gibiydi. Birden kalbinde olanlardan haberdar olmadığımı ve aramızda hiç bağ bulunmadığını hissettim. Bir şeyler söylemek istedim ama korktum.

Kulakları, ilahi ve yumuşak bir müziğe alışmış olabilecek kulakları sesimden nefret edebilirdi. Acıkmış veya susamış olabileceği aklıma geldi. Ona bir şeyler bulmak için arka odaya gittim. Gerçi evde bir şey olmadığını biliyordum ama ilham gelmiş gibi rafın üzerinde babamdan miras kalan eski küçük şarap şişesini hatırladım. Tabureyi alıp, şarap şişesini indirdim, parmak uçlarıma basarak yatağın kenarına geldim. Yorgun bir çocuk gibi uyuyordu. Derin bir uykudaydı ve kirpikleri kadife gibi iç içe girmişti. Şişeyi açtım ve bir kadeh şarabı kilitlenmiş dişlerinin arasından yavaşça ağzına döktüm.

Ömrümde ilk kez, ansızın huzur hissettim. Çünkü bu kapalı gözleri görünce, ruhuma işkence eden ifrit, demir peçeleriyle yüreğimi sıkıştıran kâbus, biraz sakinleşti. Sandalyemi getirip yatağın kenarına koydum ve dikkatle yüzüne baktım. Nasıl çocuksu bir yüz? Ne garip bir hâl? Bu kadın, bu kız ya da bu azap meleği -zira ona nasıl isim vereceğimi bilmiyorum- iki farklı yaşama sahip olabilir miydi? Hem bu kadar huzurlu hem de bu kadar teklifsiz!

Şimdi teninin sıcaklığını hissedip, siyah gür saçlarından nemli kokuyu alabiliyordum. Nedenini bilmeden titreyen elimi kaldırdım ve kontrolümde olmayan elimle zülfüne dokundum. Şakaklarına yapışmış zülfüne. Sonra parmaklarımı saçlarına daldırdım. Saçları soğuk ve nemliydi. Soğuk, tamamen soğuk… Birkaç gün önce ölmüş biri gibiydi. Yanılmamıştım! O ölmüştü. Elimi göğsünden içeriye soktum, memelerinin ve

kalbinin üzerine koydum. En ufak bir çarpıntı yoktu. Aynayı getirdim, burnuna yaklaştırdım ama en ufak bir yaşam belirtisi görünmüyordu.

Kendi vücudumun sıcaklığıyla onu ısıtmak istedim. Kendi sıcaklığımı verip, ölümün soğukluğunu ondan alacaktım. Belki bu vesileyle ruhumu, onun bedenine üfleyebilirdim. Elbisemi çıkarıp, yatağa girerek yanına uzandım. Adamotunun erkek ve dişisi gibi birbirimize yapıştık. Teni, erkeğinden ayrı düşen dişisi gibiydi ama hâlâ adamotunun yakıcı aşkına sahipti. Ağzı, salatalığın ucu gibi acımsı ve buruk bir tat veriyordu. Bedeninin tamamı dolu taneleri gibi soğumuştu. Damarlarındaki kanın soğukluğunu ve bu soğuğun kalbimin derinliklerine nüfuz ettiğini hissediyordum. Tüm çabalarım boşunaydı. Yataktan çıkıp giyindim. Hayır! Yalan değildi. Odama, yatağıma gelmiş; bedenini bana teslim etmişti. Tenini ve ruhunu, her ikisini de bana vermişti.

Hayattayken, gözleri yaşam doluydu. Yalnızca gözlerinin hatırası benim için bir çeşit işkenceydi. Fakat şimdi hissiz, hareketsiz, soğuk ve kapalı gözleriyle gelip bana teslim olmuştu. Kapalı gözleriyle!

Hayatımı zehirleyen kişi buydu ya da aslında hayatımı zehirlemeye hazırdı. Ben, zehirli bir hayat haricinde, başka bir hayata sahip olamazdım. Şimdi burada, odamda bedenini ve gölgesini bana vermişti. Yeryüzü dünyasıyla hiç bağı olmayan kırılgan ve geçici ruhu, kırışık siyah elbisesinden yavaşça sıyrılmıştı. Ona işkence eden cisminden ayrılarak, başıboş dolaşan gölgeler dünyasına gitmişti. Galiba benim gölgemi de kendisiyle götürdü ama bedeni hissiz ve hareketsiz vaziyette hâlâ buradaydı. Yumuşak kasları, damarları, kemikleri, sinirleri çürümeyi bekliyordu. Yer altındaki fareler ve kurtçuklar için lezzetli bir gıda hazırlanıyordu. Bense sefalet ve miskinlik dolu şu fakir, mezarı andıran odamda, beni saran, duvara yan-

sımış ebedî, karanlık gecenin ortasında, ölünün yanı başında uzun, karanlık, soğuk ve sonsuz bir gece geçirmek zorundaydım. Onun ölüsüyle! Bana öyle geliyordu ki dünya kurulduğundan, ben var olduğumdan beri soğuk, hissiz ve hareketsiz bir ölü, karanlık odada benimleydi.

O an düşüncelerim donmuştu. İçimde sadece bana özgü tuhaf bir hayat doğdu. Çünkü hayatım etrafımdaki tüm varlıklar ve titreşen tüm gölgelerle irtibatlıydı. Dünyayla, varlıkların hareketi ve doğayla, ayrılmaz ve derin bir bağlantı vardı. Bu görünmez bağlar vesilesiyle tabiatın tüm unsurlarıyla aramda ızdıraplı bir akım oluşmuştu. Hiçbir fikir ve hayal bana tuhaf gelmiyordu. Eski resimlerdeki simgeleri, zor felsefi kitaplardaki gizemleri, şekillerdeki ve türlerdeki ezelî ahmaklıkları kolayca anlayabiliyordum. Çünkü o anda, yerin ve göklerin dönüşüne, bitkilerin gelişimine ve hayvanların kımıldayışlarına katılabiliyordum. Geçmiş ve gelecek, uzak ve yakın, duygusal dünyamla ortak olmuş, birleşmişti. Böyle durumlarda herkes kendi hayatının en kuvvetli alışkanlığına, kendi kuruntusuna sığınır. Ayyaş, sarhoş olur; yazar, yazı yazar; taş ustası, taş yontar. Herkes kendi içindeki ukdeyi ve sıkıntıyı bir şekilde hayatının en kuvvetli hareket alanına boşaltır. İşte böyle zamanlarda, gerçek sanatçı ise kendi şaheserini yaratır.

Ama ben! Zevksiz ve çaresizdim. Kalemliklere resim yapan ben ne yapabilirdim ki? Hepsi aynı biçimde olan kuru, berrak ve ruhuz resimlerle nasıl bir şaheser yaratabilirdim? Ama bütün varlığımda dopdolu bir zevk ve aşırı bir sıcaklık hissediyordum. Bir tür kendinden geçmeydi.

Artık tamamen kapalı olan bu gözleri kâğıda çizip, kendime saklamak istiyordum. Bu his beni, kararımı uygulamaya zorladı. Yani elimde değildi. Bir ölüyle baş başa kalmak… Bu fikir, bende özel bir sevinç uyandırdı. Sonunda tüten lambayı söndürdüm, iki şamdan getirip baş ucunda yaktım. Mumun

titrek ışığında yüz hâli daha da sakinleşti, odanın alaca karanlığında gizemli bir hâl aldı. Kâğıt ve malzemelerimi alıp, onun yatağının kenarına geldim. Çünkü bu yatak artık onundu. Ağır ağır, azar azar çürümeye, yok olmaya mahkûm bu şekli, görünüşte hep aynı, hareketsiz kalan bu yüzü, ona bakarak resmetmek, bu yüzde beni etkileyen ana hatları seçerek kâğıt üzerine aktarmak istiyordum.

Bir resim ne kadar basit olursa olsun etkilemeli ve ruhu olmalıydı ama kalemliklerin üzerine basmakalıp resimler çizen ben, şimdi düşünmeli, hayalimi yani onun yüzünün bende bıraktığı etkiyi gözümde canlandırmalıydım. Onun yüzüne bir bakış atıp sonra gözlerimi kapamalı ve yüzünün seçilen hatlarını kâğıda dökmeliydim. Belki bu vesileyle düşüncelerimden dolayı işkence gören ruhuma panzehir bulabilirdim. Sonuç olarak çizgilerin ve şekillerin hareketsiz yaşantısına sığındım.

Bu konunun benim ölümü resmetme tarzımla hususi bir uyumu vardı. Ölüye bakarak resim yapmak… Aslında ben ölülerin ressamıydım. Ama gözler, onun kapalı gözleri, onları tekrar görmeli miydim? Acaba fikirlerimde ve beynimde yeteri kadar canlanmamış mıydı?

Sabaha kadar onun yüzünün kaç resmini yaptım bilmiyorum. Fakat hiçbiri istediğim gibi olmuyor, ne çizdiysem yırtıyordum. Bu işi yaparken yorulmuyordum ve zamanın nasıl geçtiğini hissetmiyordum.

Alaca karanlıktı, penceremin camından odama bulanık bir aydınlık giriyordu. Ben resim çizmekle meşguldüm. Bu kez hepsinden daha iyi olmuştu ama gözler, serzenişte bulunan o gözler, affedilmez günahlar işlemiş gibiydi! O gözleri kâğıda yansıtamıyordum. Birden o gözlerin canlılığı ve hatırası zihnimden silindi. Çabalarım boşunaydı. Ne kadar yüzüne baksam da o hâlini hatırlayamıyordum. Ansızın, o anda yanaklarının yavaş yavaş kızardığını, kasap dükkânındaki et gibi,